

Wiesław Witkowski*

O POLONIZMACH W JĘZYKU ROSYJSKIM RAZ JESZCZE

ON POLONISMS IN RUSSIAN AGAIN

The article presents a list of Polonisms as a supplement to the *Nowy słownik zapożyczeń polskich w języku rosyjskim* (*New dictionary of Polish borrowings in Russian*) by Wiesław Witkowski (2006).

Keywords: Russian, language contacts, Polonisms, borrowings

Słowa kluczowe: język rosyjski, kontakty językowe, polonizmy, zapożyczenia

Kiedy przed kilkunastu laty przekazywałem do druku maszynopis *Nowego słownika zapożyczeń polskich w języku rosyjskim*, byłem w pełni świadomy, iż – mimo setek zamieszczonych tam polonizmów – zbiór ten daje tylko przybliżony obraz wpływów polskich na leksykę języka rosyjskiego i wymagać będzie dalszych uzupełnień.

Takim właśnie uzupełnieniem (też z pewnością niekompletnym) jest podany niżej zestaw kolejnych zapożyczeń rosyjskich z języka polskiego. Tworzą go zarówno polonizmy, które po raz pierwszy odnotowane zostały w najnowszych, opublikowanych już w bieżącym stuleciu, pracach na ten temat, jak również zidentyfikowane przeze mnie dopiero w trakcie wtórnej szczegółowej analizy źródeł przytoczonych w *Nowym słowniku zapożyczeń polskich w języku rosyjskim*.

A

августияне – augustianie (zakon katolicki) WZ || августины A 1767

автобус – autobus P

агитатор – agitator SZE 1863

адопция – adopcja, usynowienie P 1835

---

* Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Ingardena 7, 30-060 Kraków.

активный – aktywny P 1861
альярм – alarm S 1706; A 1716
альярмовать – alarmować S 1709; A 1718
аматор – amator CEG

Б

балвохвальство – bałwochwalstwo WZ
бандура – bandura (instrument muzyczny) A 18 w.; P 1780; SRG; V
бандурист – bandurzysta A 18 w.; P 1780
банит – banita, wygnaniec CZO 18 w.
баниця – banicja, wygnanie CZO 18 w.
барка – barka (rodzaj łodzi) K3
барон – baron (tytuł arystokratyczny) GB9 1601; C 1663; P = D
бархан – barchan (rodzaj tkaniny bawełnianej) BS 1679; P = D
безпечный – bezpieczny K4 (29) 17 w.
безпеченство – bezpieczeństwo GB9 1611
белая голова – białogłowa, kobieta K4 (28) 17 w.
белкотание – bełkotanie K1 (28) 1659
белкотать – bełkotać K1 (28) 1659
берло – berło AB 1676
библия – Biblia M 1499; P 1704
бижутерия – biżuteria MM1
блават – bławat (rodzaj tkaniny jedwabnej) S 1763
блаватный – bławatny, jedwabny BS 1668
блам – błam (zszyta z dobranych kawałków sztuka futra określonej miary)
 K1 1659
близна – blizna MP 18 w.
бобровый строй – strój bobrowy (1500), wydzielina gruczołów bobra o silnych
 właściwościach leczniczych NOM (X) || бобровая струя C 1672
бридкий – brzydki SRG 1914
брижи – bryże, wielobarwne ozdoby stroju WZ; SRG 1820
бречка – brzeczka, moszcz słodowy do produkcji piwa K1 (28) 1659
брузда – bruzda K1 1626; T2 17 w.
броить – broić, psocić LK1 17 w.; SRG 1858; D
броня – brona 16 w., brama K3
бронз – brąz, spiż A; P 1780
бронзовый – brązowy, barwy spiżu A 1796; P 1780
булава – buława GB8 1599; C 1679; D

В

- вадливый** – wadliwy SRG 1914
вароваться – warować się, strzec się R (87)
вежа – wieża, baszta GB8 1650; S 1678; A 1718
везенье – więzienie S 1592
вековать – wiekować, trwać, istnieć P 1780
велекроть – wielokroć, wielokrotnie R (102)
вельбить – wielbić, czcić K3 (6)
взгляд – wzgląd (na coś) GB11 1634
взгорок – wzgórek BS 1680
винник – winnik, osad po wtórnej fermentacji moszczu winnego R (23)
витамины – witaminy P 1934
властиве – właściwie S1 1673
внет – wnet, wkrótce R (45)
вобец – wobec, w stosunku do S 1610
ведле – wedle K3
возовня – wozownia SRG 1853
встечный – wsteczny, uprzedni K3
встужка – wstążka MOS 1696
всход – wschód (słońca) R (32)
второк – wtorek (drugi dzień tygodnia) C 1697; SRG 1852
вшелякий – wszelaki, wszelki GB9 1634; S 1708
вшпунтовать – wszpuntować, wsunąć, wcisnąć N
выбор – wybór GB8 1608
выгодно – wygodnie MOS 17 w.
выгон – wygon, pastwisko C 1649; GB9 1650; D
выжел – wyżeł MP 18 w.
выживание – wyżywanie M 1396 s.v.: пожиток
вызнавать – wyznawać MOS 2 poł. 17 w.
выкренды – wykręty, wymówki S 17 w.
вымолка – wymówka GB8 1606
вымысл – wymysł K4 (299) 2 poł. 17 w.
выпленить – wyplenić, wytepić MOS 1607
выполирование – wypolerowanie K3
выполировать – wypolerować FG2 1847
выполнять – wypełniać, realizować GB11 1651
выславлять – wysławiać, wychwalać GB9 1599

- выстинать** – wyścinać, wyciąć K1 1660
вытиснуть – wycisnąć GB8 1636
выхование – wychowanie, edukacja K3 (7)

Г

- гавенда** – gawęda SZE 1862
гаврон – gawron *Corvus frugolegus* K3
гагатка – gagatka, bransoleta z gagatu LK1 1650
галабарт – halabarda K1 1632
галабартник – halabardnik K1 1659
гаркабуз – arkabuza (rodzaj broni palnej) K1 17 w.
гдакать – gdakać MOS 17 w.
гданский – gdański MOS 1656
гданчане l.mn. – gdańszczanie MOS 1656
гораль – góral K1 1656
готовизна – gotowizna, zapas AK 14 w.
градация – gradacja, stopniowanie P 1803

Д

- дальший** – dalszy N; GB11 1611
даремне – daremnie, na próżno S 1678
дбание – dbanie, staranie się K3
доведение – dowiedzenie 15 w., udowodnienie GB11 1646
довод – dowód, świadectwo K2 1517; K11 1594; M 1648; P
догажать – dogadzać, sprawiać przyjemność GB11 1653
догодить – dogodzić GB11 1610
доживотный – dożywotni K1 1654
доказывать – dokazywać, udowadniać M; S 16 w.
дочиста – do czysta, całkowicie MOS 1610
драница – dranica, nieheblowana deska P 1731
древко – drewno (do rozpałki) AB 1675
древцо – drzewce włóczy C 1664
дрога – droga MOS 1599 i 1634
дылея – delija (delia), opończa, płaszcz K1 1608
дышкант – dyszkant, najwyższy głos w śpiewie A 1720

Е

- едваб** – jedwab, ros.: barwa, kolor K3
едвабница – jedwabnica, suknia jedwabna BS 1673; MOS 1696
едвабный – jedwabny MOS 2 poł. 17 w.

Ж

- жагва** – żagiew, płonąca głownia K1 1659
жебрацкий – żebracki SRG 1965
жичить – życzyć S 1707
жолнерство – żołnierstwo MOS pocz. 17 w.
жуфель – żużel, odpadowy produkt procesów hutniczych D
жупник – żupnik, zarządca żupy solnej GB9 1604

З

- заборонять** – zabraniać, zakazywać SM
забраковать – zabrakować, zakwestionować A; P 1847
завадить – zawadzić, przeszkodzić R (87)
заврачаться – zawracać się, powracać R (71)
загон – zagon: 1) oddział konnicy K1 1613, 2) napad rabunkowy GB9 1601; C 1641
зажить – zażyć (czegoś), doznać (czegoś) GB8 1650
законница – zakonnica, mniszka WZ
закрестье – zakrystia W
заледве – zaledwie K3
запереться – zaprzeć się, wyprzec się GB9 1650
заплатить – zapłacić AB 1675; P = D
заразом – zarazem, jednocześnie GB9 1608
засадник – zasadnik, żołnierz czyhający na wroga w zasadzce MO 17 w.
заседать – zasiadać, uczestniczyć GB8 1608
засесть – zasiąść, wziąć udział GB8 1608
заслонка – zasłonka P 1762
заслышать – zasłyszeć, usłyszeć GB9 1608; D
збан – dzban K3
збожье – zboże, ziarno chlebowe D
збой – zbój, rozbójnik MP 18 w.

збыток – zbytek, nadmiar K1 1659
звальчение – zwalczenie, pokonanie K3
звितяжать – zwyciężyć K3
звितяжество – zwycięstwo K3
звлаща – zwłaszcza, osobliwie S 1588
звон – dzwon C 16 w.; D: церковный колокол
звонарь – zwoniarz 16 w., dzwonnik P 1704
згодливость – zgodliwość K2 1631
згодность – zgodność A
згола – zgoła, całkowicie S 16/17 w.; K3
згоршение – zgorszenie K3
здалека – z daleka R (121)
здрадить – zdradzić K1 1657
здрайца – zdrajca K1 1605
зезволение – zezwolenie K3
землистый – ziemisty, koloru ziemi A
зимородок – zimorodek *Alcedo atthis* P 1731
злосливый – złośliwy S 1763
зрахование – zachowanie, zliczenie K3
зраковать – zachować, zliczyć S 1673
зуполность – zupełność, całkowitość K3
зъеднать – zjednać, połączyć K4 (27) 16 w.
зычитель – życzieli 17 w., człowiek życzliwy K3

И

имение – imienie 14 w., majątek, posiadłość ziemiska GB8 1596
инфула – infuła, mitra biskupia AB 1676

К

калагут – kałakut, kogut indyjski *Meleagros gallopavo* NOM (XI)
калечество – kalectwo JSM
камедули – kameduli (zakon katolicki) WZ
камык – kamyk MP 18 w.
канализация – kanalizacja P = D
карбовый – karbowy, ekonom, podstarości K1 1659

- каркас** – karkas, pocisk zapalający A 1702
каруца – karoca, karetta JSM
карцер – karcer, cela więzienna o zaostrowym rygorze OC 1749; P 1804
квартирный – kwarciany (żołnierz), opłacany z kwarty AB 1674–1689
кварц – kwarc, tlenek krzemu (minerał) A 1725; P 1792
кий – kij P 1762
километр – kilometr P 1804
километровый – kilometrowy P 1934
клепка – kleпка (w beczce) C 17 w.; P 1847
клиентка – klientka (dziś: klientka) P 1919
коберец – kobierzec, dywan S 1673
коментар – komentarz A 1791
коминок – kominek (rodzaj pieca pokojowego) WZ
комментатор – komentator A 1755
комосливый – komośliwy, narowisty (o koniu) AB 1675
копа – kopa (60 sztuk) M 1459 s.v. скапб C 1487; P st.rus.
копысть – kopyść (rodzaj drewnianej łopaty) K1 (48) 1659
корд – kord (rodzaj miecza) K1 1659
корка – korek, zatyczka S 1697; A
крадца – kradca 16 w., złodziej A; D; SRG
крухмаль – krochmal AF 1797
кунктаторство – kunktatorstwo, ociąganie się, zwlekanie JSM
курва – kurwa, prostytutka CEG
кустодия – kustudia, osłona woskowej pieczęci GB8 1604
кутаз – kutas, duża frędzla M 1588
кутница – kątnica, jelito kątnie (1500) NOM (VI)

Л

- лабораториум** – laboratorium A 1695 || лаборатория P 1792
лавка – ławka A
лагвица – łagwica, łagiew (pojemnik na płyny) K3
ладунок – ładunek K1 1659
лазбень – łazbień, wisząca ławeczka bartnika K1
лайно – łajno, gówno K3
латка – łatka (mała łata) P 1847
лепкий – lepki, klejki R (65); C 17 w.; D

лепкость – lepkość, klejkość R (68); D
лепший – lepszy R (62)
листва – listwa K1 1659
ловчий – łowczy WZ
локальный – lokalny, miejscowy P 1804
ляля – lala, kukła SRG 1847

M

макологва – makolągwa *Carduelis cannabina* K1 1659
макулятура – makulatura A 1731; P 1834
манипуляция – manipulacja P = D
манифестация – manifestacja A 1764
мгновение ока – mgnienie oka, moment S 17 w.
медияна – medyjana 16 w., żyła przedramienna C 17 w.; P 1731
мейский – miejski AB 1688
ментик – mentyk, krótka kurtka huzarska obszyta futerkiem A 1765; P 1847
ментус – miętus (ryba słodkowodna z rodziny dorszowatych) *Lota vulgaris*
 K1 1659
минога – minóg *Petromyzon* V 1720; P 1731
митренга – mitręga, zwłoka SRG 1914
митренжить – mitrężyć, ros. przeszkadzać SRG 1914
мость – mość || waszmość (zwrot grzecznościowy) GB9 1609
мшал – mszał (księga liturgiczna) WZ
мшица – mszyca *Vermiculus* K1 1659; O

Н

набытие – nabycie, zakup GB12
наводить – nawodzić, nakłaniać, namawiać GB8 1608 i 1655
навысший – nawyższy || najwyższy GB9 1601
надул – na dół R (103)
назвиско – nazwisko K3
наивный – naiwny A 1792; P = D
наклонить – nakłonić, skłonić, przekonać GB8 1653
накшталт – na kształt, na wzór WZ
налепший – nalepszy || najlepszy R (82)

на приклад – na przykład P 1704
натычанка – najtyczanka (rodzaj bryczki, powozu) D
нафта – nafta P 1847
недостатки – niedostatki, braki R (63)
неедноста́йный – niejednostajny, niekonsekwentny T2 16 w.
нежитовица – nieżytowica, owrzodzenie R (105)
незвитежо́ный – niezwycięzony, niepokonany GB9 1610
неконкретный – niekonkretny P
неопатрность – nieopatrzność K (4) 16 w.
неотменно – nieodmiennie GB12; P 1731
неровность – nierówność A
неровный – nierówny A
нероскошный – nierozkoszny, skromny A
нерыхлый – nierychły, nieśpieszny R (78)
неспешный – nieśpieszny, powolny A; P 1938 неспешно A; D
нестатечность – niestateczność K1 1659
нестатечный – niestateczny K1 1659
нецва – niecwa, niecka, (płaskie) koryto V 1432 s.v. *ночва*
норек – norek, perkoz *Mergus* NOM (XI)
нотариат – notariat, urząd notariusza A 1762; P 1898

O

обвола́ние – obwołanie, ogłoszenie K3
обмалевать – obmalować A; P = D
обоз – obóz, miejsce postoju wojska GB8 1613 || *обуз* K3
обозный – obożny, kierownik obozu GB8 1612; A; D
обойт́ся – obejść się (czymś), ograniczyć się GB8 1610
обраковать – obrakować, ocenić A; P = D
обрус – obrus, tkanina stołowa SRG 1852
обсервант – obserwant, karmelita A 1719
обух – obuch (rodzaj młota) M 1599; GB8 1650; P
обушек – obuszek, mały obuch M 159; GB8 1650; P
обцас – obcas D
обцовать – obcować, sąsiadować K3
обшанцовать – oszańcować, otoczyć, umocnić szanćami A
обшанцоваться – oszańcować się, umocnić swoje stanowisko szanćami A

обывательство – obywatelstwo A
огорнение – ogarnienie 15 w., ogarnięcie K3
огорнуть – ogarnąć K3
ограничиться – ograniczyć się A
огульность – ogólność 16 w., powszechność P 1938
ознаймиться – oznajmić się, przedstawić się A 1719
олейный – olejny A
опалисадовать – opalisadować, otoczyć palisadą A
оповедеть – opowiedzieć C 16–17 w.; GB9 1634; D
опресия – opresja, ucisk; ros.: duszność, ucisk w piersiach A 1752
опция – opcja, wybór, decyzja WZ
ораторство – oratorstwo, sztuka przemawiania A; P 1863
ординация – ordynacja, polecenie, zlecenie A 1732
осадить – osadzić K4 (29) 17 w.
остатний – ostatni WZ
отведины – odwiedziny D
отдаление – oddalenie, ros.: zwłoka GB8 1610
отзначить – odznaczyć, ros: określić granice A
отрапортовать – odraportować, złożyć raport A; P 19 w.
отрапортоватся – odraportować się, odmeldować się A; P 19 w.
отрекомендовать – odrekomendować A; P 19 w.
отрисовать – odrysować A; P
официал – oficjał, osoba duchowna – sędzia w konsystorzu A
ошанцовать – zob. wyżej обшанцовать A
ошанцоваться – zob. wyżej обшанцоваться A
ошнуровать – osznurować, obwiązać sznurem A
ощадный – oszczędny A 1763

II

пав – paw *Pavo cristatus* NOM (XI)
пазногть – paznokieć 18 w., paznokieć A
пальцат – palcat, kij, laska A 1724
паненский – panieński WZ
панталоны – pantalony, bufiaste spodnie JSM
папка – papka, półpłynny pokarm dziecka SRG 1960
парадный – paradny, uroczysty A; P 1782

- паралеля**, параллела – paralela, porównanie A 1701
пароль – parol, obietnica AB 2 poł. 17 w.; P 1731
пастор – pastor, duchowny protestancki V 16 w.; C 1625; P
пашквильный – paszkwilny, oszczerczy AB2 pocz. 17 w.; P
паштетник – pasztetnik, producent pasztetów A
пеговатый – piegowaty A
педагог – pedagog A; P 1776
педагогия – pedagogia, pedagogika A 1750; P 1806
педант – pedant A 1742; P 1762
педантерия – pedanteria A 1729
пеклевание – pytlowanie, przesiewanie przez pytel P 1852
перетасовать – przetasować A
пернат – piernat, pierzyna K1 1659
перший – pierwszy 1609; A; D
письменность – piśmienność, piśmiennictwo A; P 1867
плендровать – plądrować, grabić, łupić GB9 1609
плиотка – plotka, plotkarz, gaduła K3
плот – płot, parkan K3 (7); D
плюха – plucha, deszcz K1 1659
плюца – płuca R (36); K1 1659 || плюцо NOM (VI)
плюцный – płucny R (86)
плястр – plastr || plaster C; N; NOM (VII)
поветрие – powietrze, pomór, zaraza V 1508; GB8 1599
повожение – powodzenie, sukces K1 1650
поволаный – powołany, pozwany K3
повшехный – powszechny, ogólny KZ
подолать – podolać, przezwyciężyć K3
позов – pozew, wezwanie do sądu K1 17 w.
покорность – pokorność, pokora GB9 1602
покост – pokost AF 1797
поместить – pomieścić, umieścić GB3; P 1771
помет – pomiot 16 w., płód poroniony P 1704
помощный – pomocny R (59)
помылить – pomylić AR
попел – popiół N; D
поплечник – poplecznik, stronnik D
посесть – posieść 15 w., objąć w posiadanie GB8 1607
поспешаться – pośpieszać się 14 w., spieszyć się GB8 1653

- пощение** – poszczenie, przestrzeganie postu JSM
поэма – poema || poemat V 18 w.; P 1793
предмет – przedmiot V poł. 18 w.; P 1782
презентовать – prezentować się P 1896
пресиление – przesilenie (słoneczne) NOM (III)
прето – przeto, dlatego R (83)
пригородок – przygródek 14 w., umocnienie obronne przed murami grodu GB9 1599 i 1649
признавать – przyznawać (coś komuś) GB9 1608; C 1699; D
признаваться – przyznawać się (do czegoś) C 1663
признать – przyznać GB9 1613; C 1679; D
приклад – przykład, wzór GB8 1608; S 1626; CEG; D
прикладаться – przykładać się (do czegoś) NZ
приклониться – przykłonić się, zgodzić się GB8 1613
приклоняться – przykłaniać się, godzić się GB8 1642
примет – przymiot 15 w., wrzód, ropień R (107)
примовка – przymówka, opowiadka AB 1675
примушение – przymuszenie, przymus K3
прислуга – przysługa AB; P 1704
приспособить – przysposobić, przygotować P 1834
притрафление – przytrafienie 14 w., zgodność K3
продок – przodek, protoplasta K4 (28) 17 w.
промитить – przemycić AR; SA; D
проститутка – prostytutka P 1939
проституция – prostytutka P 1864
проховый – prochowy, ros.: kruchy, sypki D
пушкарня – puzkarnia, warsztat puzkarski, ludwisarnia K1 1659
пшнный хлеб – pszenney chleb NOM (VIII)

P

- работный** – robotny 15 w., pracowity GB8 1648
размерковать – rozmiarkować, rozważyć SRG 1914
разрисовать – rozrysować, ros.: przyozdobić JSM
разруха – rozruch (dziś: rozruchy), zamieszanie GB9 1607
разширение – rozszerzenie, wzmocnienie N; GB8 1599
раить – raic 16 w., radzić D; SRG 1972

раме – ramię NOM (XXXIV)
расшифровать – rozszyfrować, zdemaskować JSM
ратушный – ratuszny, ratuszowy AB 1677; P 1731
рачить – raczyć, chcieć, wyrażać zgodę K3
ревизорский – rewizorski K1 17 w.; P 1807
речь посполитая – rzeczpospolita, republika S 1588; GB8 1601; V kon. 17 w.
ровность – równość, sprawiedliwość GD8 1649; C 1667; A
ровный – równy, identyczny GB8 1615
розниться – różnić się, spierać się GB8 1608; D
розница – różnica, spór, sprzeczka C kon. 16 w.
рознять – rozjąć 16 w., ułagodzić, pojednać GB8 1607
розовый – różowy P 1762
розум – rozum, umysł R (23); SRG 1957
розходы – rozchody, wydatki GB8 (394) 1607
рольник – rolnik AR
роспалина – rozpadlina, szczelina N
рядить – rządzić CEG

C

сала – sala K1 1659; S 1707 || саля A 1717 s.v. зал
саламандра – salamandra *Salamandra* K1 1659; P 1731
салетра – saletra, azotan sodu K1 1659
санитарный – sanitarny P = D
сапа – sapa, motyka P 1847
саский – saski, saksoński GB9 1617
сатирик – satyryk P 1794
саша – szosa D s.v. шоце
свидетство – świadectwo K3
сдатный – zdatny, przydatny SRG 1960
седение – siedzenie, tyłek NOM (XXXV)
секция – sekcja, dział P 1806
селизна – calizna, ugór, odłogi SRG 1968
сенатский – senacki, dotyczący senatu GB9 1613
сказа – skaza 15 w., uszkodzenie R (25)
скировать – skierować SRG 1914
слухальня – słuchalnia 17 w., audytorium C 17 w.

- слушач** – słuchacz C 1602 s.v. контент
слушать – słuchać 15 w., być posłusznym КОК
смольница – smolnica, naczynie na smołę K1 1659
смоляной – smolany, pokryty smołą GD9 1639
смутность – smętność, smętek 1793¹
снести – znieść, rozbić, zniszczyć K1 1567
сокевка – sakiewka SRG 1916
солодкость – słodkość, słodycz K3
сопсованье – zepsowanie 17 w., zepsucie D
сопсоваться – zepsować się, zepsuć się D
спаковать – spakować, zapakować SRG 1963
спацеровать – spacerować, przechadzać się SRG 1950
спевный – śpiewny WZ
спиловать – spilować SRG 1960
спильчастый – śpilczasty 17 w., ostro zakończony C 1676
спиритус – spirytus GB9 1603; C 1669
сплямить – splamić SRG 1957
споведаться – spowiadać się SRG 1890
сподница – spódnica SRG 1895 i 1954
сполечно – społecznie K3
спольне – wspólnie C 16 w.
спопелить – spopielić, zamienić w popiół D
спортачить – spartaczyć, zepsuć SRG 1928
справоваться – sprawować się C 1570
спрактиковать – spraktykować (poznać praktycznie, na podstawie doświadczenia) SRG 1960
спритно – sprytnie SRG 1902
спровадить – sprowadzić GB8 1648
спружина – sprężyna SRG 1968
спустошитель – spustoszyiciel C 17 w.
сруйновать – zruinować SRG 1957
стаенка – stajenka SRG 1891
стамент – stament (rodzaj lekkiej wełnianej tkaniny) C pocz. 17 w.
станцовать – stańcować, przetańczyć C 1649
старание – staranie C 1661

¹ *Угаз смутность* występuje w utworze *Дневник А.В. Храповицкого с 18 января 1782 по 17 сентября 1793 года* (*Dziennik A.W. Chrapowickiego – od 18 stycznia 1782 do 17 września 1793 roku*), 1901, Университетская типография, Москва [uwaga redaktora tomu – J.S.].

- ствердить** – stwierdzić C 1661
стерниско – ściernisko C = N
стлумить – stłumić, ros.: zakłopotać, mieszać D
стос – stos, sterta SRG 1874
сточить битву – stoczyć bitwę T2 16 w.
страдник – stradnik 15 w., człowiek zły, bezbożny GB8 1606
страшидла – straszycie SRG 1914
стрихулец – strychielec (deszczułka do wyrównywania ziarna w naczyniu) K1 1659
стронить – stronić, trzymać się na dystans SRG 1959
струдли l.mn. – strudle, ciastka z jabłkami SRG 2001
студентка – studentka P 1940
sturбовать – sturbować, zaniepokoić, strwożyć SRG 1957
субдиако́н – subdiakon, duchowny katolicki, uprawniony do pełnienia pomocniczych czynności liturgicznych C 16–17 w.
суко́нник – sukiennik, handlarz sukni D
сухотник – suchotnik, gruźlik SRG 1960
сходки – schodki (małe schody) SRG 1960
сшатковать – szatkować, zsiekać SGR 1963
сыновство – synowstwo (dziś: synostwo) D
сыровизна || суровизна – syrowizna 17 w. || surowizna SRG 1973

Т

- тайстра** – tajstra, torba SRG 1952
тарта́чный – tartaczny C 1667
те́разнейший – terazniejszy, aktualny C pocz. 17 w.
тигель – tygiel (rodzaj naczynia) P 1847
тижба – ciżba, tłum SRG 1969
тлумачить – tłumaczyć, objaśniać SRG 1960
тлумок – tłumok, zawiniątko K3
тока́рня – tokarnia C 1679; P 1771; SRG 1969
тока́рство – tokarstwo AR; SA
токарь – tokarz C 1560; P 1704
толе́ранция – tolerancja SZE 1663
трава́льи – trwały SRG 1850
траги – tragi (prymitywne nosze) SRG 2001 s.v. тпара
тратва – tratwa C 15 w.

трафлять – trafiać D
трачение – tracenie, mordowanie K3
тресование – tresowanie A 1766 s.v. дресовать
тресовать – tresować (tutaj chodzi o tresowanie włosów) A 1779 s.v. дресовать
трикроть – trzykroć R (87)
тредоватость – trędowatość R (79)
труд – trąd, lepra R (71)
трудоваый – trędowaty R (28)
тулач – tułacz K3
турбина – turbina P = D
турбоваться – turbować się, kłopotać się D
туркуз – turkus, minerał barwy niebieskiej C 1567
туркусовый – turkusowy C 17 w.
тучить – tuczyć, czynić tłustym N
тучиться – tuczyć się, stawać się tłustym N
тхорь – tchórz *Mustela putorius* D
тыдень – tydzień SRG 1957
тылько – tylko, jedynie R (31)
тынк – tynk, zaprawa murarska SRG 1960
тынковать – tynkować, pokrywać tynkiem SRG 1960

У

уеднать – ujednać, uzgodnić SRG 1898
укветчать – ukwiecać, ozdabiać kwiatami SRG 2001
уклякнуть – ukłęknąć SRG 1951
улевный дож – ulewny deszcz SRG 1898
уложение – ułożenie 15 w., umowa GB8 1600
уль – ul SRG 1891
ульжение – ulżenie, ulga K3
умер – umiar, powściągliwość SRG 1855
уният – unijata WZ || унит – unita D
униятский – unijacki || unicki D
упальный – upalny, gorący SRG 1849
упевнить – upewnić, zapewnić S 1592
упевнять – upewniać S 1592
упильновать – upilnować, ustrzec SRG 2005

упораться – uporać się, dać sobie radę D
упросить – uprosić, wybłagać GB8 1608
ускаржаться – uskarżać się K3
успокоиться – uspokoić się SRG 2005
усталость – uсталość, zmęczenie WZ
устный – ustny P 1704
устно – ustnie P 1704 || устне D
утишение – uciśnienie, ucisk, gwałt GB8 1599
утрачаться – wtrącać się SRG 1914
утрапление – utrapienie K3
утрапить – utraścić, umęczyć K3
утруднить – utrudnić SRG 1851
утруднять – utrudniać SRG 1851
уфать – ufać, mieć nadzieję GB9 1613
уфундование – ufundowanie, sfinansowanie, opłacenie K3
ухвалить – uchwalić, ustanowić D; SRG 1957
ухвалять – uchwalać, ustanawiać SRG 1958
ухилиться – uchylić się SRG 1958
ухиляться – uchylać się, dystansować się SRG 1857
уцекинер – uciekinier, zbieg SZE 1863
учень – uczeń K3; SRG 1914 s.v. учинь (учни урок не знают)
учестница – uczestnica P 1782

Ф

фалдовать – fałdować K1
фара – fara, kościół parafialny WZ
федеральный – federalny P 1806
федерация – federacja P 1806
фольгование – folgowanie K3
фрунзля – frędzla K1 1659
фрукт – owoc V 1705; P 1806

Х

хелпиться – chępić się, chwalić się K3
хлебовый – chlebowy NOM (XXII)
холерный – cholerny, zły JSM

хотный – chętny GB8 1615

хутливый – chutliwy, chutki, skory, prędkie GB9 1611

Ц

цедула – ceduła, wykaz, spis K2 16 w.

целоденный – całodzienny HW

цельник – celnik, urzędnik celny BS 1767

центер || **центар** – centnar || cetnar (jednostka masy: 100 funtów) GB8 1630

цесарева – cesarzowa GB9 1605

цигельня – cegielnia D

Ч

чародейник – czarodziejnik 15 w., czarodziej R (35)

чашка – czaszka, wklęśła kość w kolanie NOM (VIII)

чекание – czekanie, oczekiwanie K3

червень – czerwień, czerwona barwa K3

чистость – czystość FR

Ш

шарпанина – szarpanina K3

шатанский – szatański K3

шафовать – szafować, hojnie rozdawać, trwonić S 1588

шевство – szewstwo, rzemiosło szewskie D

шевец – szewc K4 (28) 17 w. || шевец D

шемрать – szemrać, wydawać ciche dźwięki K3

шкарадный – szkaradny, obrzydliwy MP 16 w.

шкотский – szkocki V kon. 16 w. || шкоцкий K1 1689

шкрутатор – skrutator, badacz, poszukiwacz K1 pocz. 17 w.

шлюбный – ślubny GB9 1606

шницерский – sznycerski, rzeźbiarski K1 2 poł. 17 w.

шпариться – sparzyć się P = D

штодень – codzień (co dzień), codziennie R (71)

шубравец – szubrawiec, łotr SZE

Щ

щодробливість – szczodroблиwość, hojność GD9 16 w.

щук – szczęk, brzęk, hałas K3

Э

эмоция – emocja, wzruszenie P 1864

эремита – eremita, pustelnik AB 2 poł. 17 w.

Я

якала – jąkała JSM

ялмужна – jałmużna S 1589

ROZWIĄZANIA SKRÓTÓW

- A – СОРОКИН Юрий С., ред., 1984–2015, *Словарь русского языка XVIII в.*, Наука, Ленинград/Санкт–Петербург.
- AB – БОГАТЫРЕВ Арсений, 2015, *Некоторые дополнения и уточнения к Словарю русского языка XI–XVII веков*, „Slavia Orientalis”, t. LXIV, nr 3, s. 567–590.
- AF – FAŁOWSKI Adam, 2008, *Słownictwo rosyjskie w Waaren-Lexicon in zwölf Sprachen Ph.A. Nemnicha*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- AK – АВАНЕСОВ Рубен И., ред., 1988–2013, *Словарь древнерусского языка XI–XIV веков*, т. 1–10, Русский язык, Москва.
- AR – *Словарь Академии Российской*, 1789–1794, Императорская Академия Наук, Санкт-Петербург.
- BS – BEDNARCZUK Leszek, 2010, *Polonizmy w zabytkach i gramotach smoleńskich*, w: *W stulecie „Rocznika Sławistycznego”*. *Krakowskie Studia Sławistyczne I* („Rocznik Sławistyczny” Kraków 1908–2008), Kraków 2010, s. 263–307.
- C – БАРХУДАРОВ Степан Г., ред., 1975–2015, *Словарь русского языка XI–XVII вв.*, Наука, Москва.
- CEG – GRIBBLE Charles E., 1987, *A short dictionary of 18-century Russian*, Slavica Publishers, Columbus.

- CZO – Черных Павел Я., 1956, *Очерк русской исторической лексикологии (древнерусский период)*, Издательство Московского Университета, Москва.
- D – Даль Владимир, 1955, *Толковый словарь живого великорусского языка*, Русский язык, Москва.
- FG2 – FOGARASI Miklos, 1965, *Beiträge zur Geschichte der internationalen Bildungssuffixe des Russischen*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- FR – Псалтырь 1683 года в переводе Авраамия Фирсова, 1989, подготовка текста, составление словоуказателя и предисловие: Елена А. Целунова, „Slavistische Beiträge”, No. 243, Verlag Otto Sagner, München.
- GB8 – ГАРБУЛЬ Людмила П., 2009, *Семантические полонизмы в русском приказном языке первой половины XVII века*, Издательство Вильнюсского Университета, Vilniaus Universiteto Leidykla, Vilnius.
- GB9 – ГАРБУЛЬ Людмила, 2014, *Лексические полонизмы в русском приказном языке первой половины XVII века*, Издательство Вильнюсского Университета, Vilnius.
- GB10 – ГАРБУЛЬ Людмила, 2014, *Межславянские семантические заимствования в русском приказном языке XVII века*, „Slavistica Vilnensia” 59, s. 63–80.
- GB11 – ГАРБУЛЬ Людмила, 2015, *Межславянские лексические заимствования в дипломатической корреспонденции Московского государства*, „Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae”, vol. 60, issue 1, s. 1–19.
- GB12 – ГАРБУЛЬ Людмила, 2015, *Паратекстуальные полонизмы в Псалтыри 1683 г. в переводе Авраамия Фирсова*, „Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae”, vol. 60, issue 2, s. 263–307.
- HW – HÜTTL-WORTH Gerta, 1956, *Die Bereicherung des russischen Wortschatzes im XVIII Jahrhundert*, Verlag Adolf Holzhausens Nfg., Wien.
- JSM – Елистратов Владимир С., 1997, *Язык старой Москвы. Лингвоэнциклопедический словарь*, „Русские словари”, Москва.
- K1 – КОСЧМАН Stanisław, 1967, *Polsko-rosyjskie kontakty językowe z zakresu słownictwa w XVII w.*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław–Warszawa–Kraków.
- K2 – КОСЧМАН Stanisław, 1975, *Polsko-rosyjskie stosunki językowe od XVI do XVIII w. Słownictwo*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław.

- K3 – KOCHMAN Stanisław, 1975, *Polonica w leksykografii rosyjskiej XVII w.*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa–Wrocław.
- K4 – KOCHMAN Stanisław, 2005, *Studia nad słownictwem i frazeologią słowiańską*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- K11 – KOCHMAN Stanisław, 1971, *Polonizmy w rosyjskiej korespondencji dyplomatycznej (1487–1571)*, w: *Sprawozdania Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, wydz. II, seria B, t. 7.
- KOK – KOSTA Peter, 1982, *Eine russische Kosmographie aus dem 17. Jahrhundert*, Otto Sagner Verlag, München.
- L – LEEING Henry, 1976, *Rola języka polskiego w rozwoju leksyki rosyjskiej do roku 1696*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- LK1 – КУТИНА Лидия Л., 1964, *Формирование языка русской науки (терминология математики, астрономии, географии в первой трети XVIII века)*, Наука, Москва.
- M – СРЕЗНЕВСКИЙ Измаил И., 1893–1903, *Материалы для словаря древнерусского языка*, т. I–III, Издание Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук, Санкт-Петербург.
- MM1 – МИЛЕЙКОВСКАЯ Галина, КАЗЕМ-БЕК Кира, ДОМБРОВСКАЯ И., ГАЕВСКАЯ А., 1988, *Материалы для словаря русского языка 70. и начала 80. годов XX в.*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- MOS – *Словарь обиходного русского языка Московской Руси XVI–XVII вв.*, 2004, Санкт-Петербург.
- MP – МИЛЕЙКОВСКАЯ Галина, 1984, *Польские заимствования в русском литературном языке XV–XVII веков*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- N – *Назиратель*, 1973, Наука, Москва.
- NOM – *Номенклатор на русском, латинском и немецком языке...*, 1700, Амстердам.
- OC – БИРЖАКОВА Елена Э., ВОЙНОВА Лидия А., КУТИНА Лидия Л., 1972, *Очерки по исторической лексикологии русского языка XVIII века*, Наука, Ленинград.
- P – ЧЕРНЫШЁВ Василий И., ред., 1950–1965, *Словарь современного русского литературного языка*, Издательство Академии Наук СССР, Москва–Ленинград.
- R – *Редкие источники по истории России I*, 1977, Москва.

- S – SOBIK Maria-Eva, 1969, *Polnisch-russische Beziehungen im Spiegel des russischen Wortschatzes des 17. und der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts*, Anton Hain, Meisenheim am Glan.
- S1 – СЕРГЕЕВ Федор, 1971, *Русская дипломатическая терминология XI–XVII вв.*, Картя молдовеняскэ, Кишинев.
- SM – СМЕРНОВ Н.А., 1910, *Западное влияние на русский язык в Петровскую эпоху*, „Сборник ОРЯС АН”, no. 88.
- SRG – *Словарь русских народных говоров*, 1965–2016, Наука, Москва–Ленинград.
- SZE – ШЕТЕЛЯ Виктор, 1987, *Полонизмы в русских текстах XIX в.*, „Slavia Orientalis”, t. XXXVI.
- T2 – ТАМАНЬ В.М., 1961, *К вопросу о польском влиянии на литературный язык Московской Руси*, w: Б.А. Ларин, *Начальный этап формирования русского литературного языка*, Ленинград.
- V – ФАСМЕР Макс, 1986–1987, *Этимологический словарь русского языка*, т. 1–4, Прогресс, Москва.
- WZ – WÓJTOWICZ Marian, 2005, *Zapożyczenia leksykalne z języka polskiego w dzienniku podróży stolnika Piotra Tolstoja z lat 1697–1699*, w: M. Walczak-Mikołajczakowa, red., *Z małą ojczyzną w sercu. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Tadeuszowi Zdancewiczowi*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań, s. 371–379.

Wiesław Witkowski

О ПОЛОНИЗМАХ В ЯЗЫКУ РОСЫJSКИМ РАЗ JESZCZE

Streszczenie

Przytoczone w artykule wyrazy hasłowe powiększają w znaczący sposób kilkutyśięczny zbiór, jaki zawiera wydany w 2006 roku *Nowy słownik zapożyczeń polskich w języku rosyjskim*.

ON POLONISMS IN RUSSIAN AGAIN

Summary

The following examples extend in a significant way the collection of thousands of words contained in the *Nowy słownik zapożyczeń polskich w języku rosyjskim* (*New dictionary of Polish borrowings in Russian*), published in 2006.